

УДК 657.1

РОЗВИТОК КОНЦЕПЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

*Кучеренко Т.Є., д.е.н., професор кафедри обліку і аудиту
Уманського національного університету садівництва*

Досліджено проблеми розвитку концепції фінансової звітності в умовах інтеграції та глобалізації світової спільноти; визначені основні напрямки її удосконалення, які впливають із домінуючою парадигми соціально-економічного облаштування суспільства, рівня розвитку ринкового економічного середовища, вимог основних постачальників капіталу.

Фінансова звітність, концепція фінансової звітності, управління вартістю капіталу, додаткова вартість.

Основою концепції фінансової звітності мають бути її функції, класична із яких демонструє відокремленого від власності управління, а сучасна – корисність для прийняття рішення. У першому випадку акцент робиться на тому, щоб показати, що засоби були інвестовані у виробничі активи для отримання прибутку відповідно до визначених статутними документами цілями фірми. Корисність основана на ідеї, що функцією фінансової звітності є надання допомоги різним користувачам в процесі прийняття рішень, актуальність якої в постіндустріальному суспільстві посилюється моніторингом і контролем соціальної діяльності фірм.

Аналіз останніх досліджень, які присвячені проблемам формування концепції фінансової звітності викладені у працях західних і вітчизняних вчених, таких як: О.А. Агеєва, Р. Айткен-Девис, Р. Мартин, С.А. Диппаза, Р. Дж. Екклз, С.Ф. Голов, В.М. Жук, Роберт С. Каплан, Л. М. Кіндрацька, Г.Г. Кірейцев, М.І. Кутер, П.Я. Хомин, Э.С. Хендриксен, М.Ф. Ван Бреда та інші. Вчені визнають, що бухгалтерський облік і фінансова звітність розвиваються під впливом соціальних факторів, а отже розширення меж відповідальності зі сторони різних соціальних груп користувачів призводить до розширення та удосконалення фінансової звітності.

Метою статті є дослідження основних напрямків розвитку концепції фінансової звітності в сучасних умовах глобалізації економіки та її інституціонального забезпечення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Технологічний прогрес постіндустріального суспільства втілюється у самостійне існування інформації та знань у виробничому процесі. Ці напрямки стають визначальними у економіці, створюючи новий технологічний спосіб виробництва, що потребує новітніх знань і умінь від працівників, перетворюючи їх у інтелектуальний капітал суспільства, який набув домінуючої форми суспільного багатства. Знання і вміння людини стають центральною ланкою виробничої системи, визначальним виробничим ресурсом. Як свідчать дослідження Р. Інглегарт [3], С. Кузнеця [5], постіндустріальне суспільство, змінює не лише структуру економіки, але і соціальну структуру суспільства шляхом розвитку системи освіти, охорони здоров'я, культури внаслідок чого людський інтелект стає головним фактором прогресу економіки і суспільства у цілому.

Поступове переміщення конкуренції з товарних ринків на ринки капіталу призвело до появи концепції управління вартістю капіталу. Капітал у економічній науці розглядається як чинник виробництва, створюваний самою економічною системою, і він є відділений від землі і праці, оскільки останні не створюються економічною системою. Завданням управління вартістю капіталу є своєчасне забезпечення інвестиційних і поточних потреб підприємства у фінансових ресурсах за мінімальною вартістю при прийнятному рівні ризику.

**Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
професорсько-викладацького складу, науковців, аспірантів і студентів
«Роль інститутів освіти та науки у формуванні інноваційної культури суспільства»**

У підсумку вартість підприємства відображає оцінку учасниками бізнесу здатності її менеджменту до одержання у довгостроковому періоді прибутків, що перевищують вартість залученого капіталу. Поряд із цим, фінансові показники звітності перестали задовольняти різних користувачів її внаслідок таких причин:

- Традиційні фінансові показники розроблялися для порівняння їх з результатами попередніх періодів на основі внутрішніх стандартів діяльності. Але ці параметри не можуть стати індикаторами проблем або можливостей, які виникають у відносинах із клієнтами, якості роботи трудового колективу. Внаслідок цього не враховуються сучасні умови ділової активності суб'єкта щодо створення його вартості.

- Фінансові показники забезпечують аналіз минулих результатів діяльності і подій суб'єкта господарювання, відображаючи цілісну картину минулих періодів. Проте, учасники бізнесу потребують упевненості створення вартості у майбутньому, оскільки відмінні фінансові показники звітного періоду не дають уявлення про майбутні фінансові результати.

- Забезпечення позитивних показників фінансової звітності досягається шляхом скорочення витрат, що сприятливо впливає на короткострокову перспективу. Проте ці рішення часто негативно впливають на довгострокові програми, які спрямовані на створення вартості за рахунок досліджень і розробок, дочірніх підприємств і управління відносинами із клієнтами.

Вирішення цих проблем полягає у запровадженні розробки підприємствами стратегії та стратегічного планування, які мають включати і фінансові показники. Практика подання фінансової звітності у сучасних умовах свідчить, що підприємства здійснюють пошук нових показників, які покликані висвітити ті сфери діяльності, що створюють додаткову вартість і конкурентні переваги. Вони включають як фінансові параметри (прибуток, економічна вартість тощо), так і нефінансові параметри (строки розробки та впровадження нового продукту, створення союзів із іншими організаціями, соціальні та екологічні показники діяльності підприємства). Інституціональні інвестори потребують інформації про базові характеристики підприємства, які включають основні цілі і стратегії бізнесу, управлінські плани з визначенням основних факторів успіху, вплив галузевої структури на ключові економічні показники.

Прискорення темпів розвитку бізнесу створює передумови зростаючого попиту на інформацію про майбутнє підприємства і стійкі тенденції його розвитку на перспективу. Основні напрямки такого розвитку офіційно на міждержавному рівні визначено Конференцією ООН по довкіллю в Ріо-де-Жанейро у 1992 р. Задекларовані Конференцією принципи стійкого розвитку розглядають економічний, соціальний і екологічний чинники, які і є основою триєдиної концепції стійкого розвитку [1, с. 3-7]. Пунктом 8 матеріалів Конференції «Облік питань довкілля і розвитку у процесі прийняття рішень», встановлено загальну мету звітності, яка полягає у вдосконаленні або перебудові процесу ухвалення рішень так, щоб забезпечити в його рамках повний облік соціально економічних і екологічних питань, а також ширша участь громадськості [1, с. 103]. Виходячи із задекларованих принципів стійкого розвитку концепція фінансової звітності має розвиватися за двома напрямками. По-перше, розширення змісту звітності шляхом введення у неї нефінансових показників і, по-друге, надання інформації, яка розкриває ступінь відповідальності підприємства за трьома напрямками:

- економічні результати і пряма відповідальність перед інвесторами;
- результати впливу на оточуюче природне середовище і відповідальність підприємства у цьому напрямку;
- результати, які відображають якість взаємодії підприємства із соціумом.

СЕКЦІЯ 2

«Удосконалення процесів менеджменту, обліку та аудиту на підприємствах: світовий та вітчизняний досвід»

Сучасна соціальна спрямованість економіки країн вимагає нового підходу до розкриття корисної інформації щодо суб'єкта господарювання, оскільки, як зауважив П. Друкер, „жодне з сучасних завдань менеджменту не співпадає з загальними положеннями традиційної моделі ведення обліку” [2, с. 136]. Ця інформація стосується не лише існуючих форм фінансової звітності, але і звітності щодо соціальних та екологічних аспектів господарської діяльності, що знайшло свій прояв у збалансованій системі показників (ЗСП), запропонованій Робертом Капланом і Дейвідом Нортоном у 1991 р. [4]. Підприємства, які використовують збалансовану систему показників для надання фінансової звітності зовнішнім користувачам, як дослідили Олв, Рой і Уеттер, керуються двома мотивами. Перший забезпечується керівництвом і полягає у намаганні удосконалити стратегічне планування і контроль. Другий полягає у бажанні покращити оперативне управління [6, с. 67]. Значення ЗСП на поточний момент пов'язано із величиною іншого показника в майбутньому, що відтворюється у бізнес-моделі. Для учасників бізнесу ЗСП забезпечує відображення стратегії підприємства та оцінку ефективності її результатів протягом визначених звітних періодів.

Інституціональне забезпечення фінансової звітності полягає у обґрунтуванні теоретичних і практичних засад її розвитку і функціонування для позиціонування суб'єкта господарювання на ринку капіталу та спрямоване на ефективне управління економічними процесами на макро- і мікрорівнях відповідно до основних економічних теорій розвитку суспільства. Жорстка конкуренція фінансового капіталу сприяла його диференціації за галузевими ознаками, що потребує методологічного забезпечення якісно нових підходів до визначення, визнання специфічних об'єктів фінансової звітності, які характеризують галузеві особливості обігу капіталу.

Складові інституціонального забезпечення фінансової звітності в Україні слід формувати, виходячи із компетентності, практики, взаємодії та ієрархії відповідних національних регуляторних органів з урахуванням вимог глобальної системи обліку (рис. 1). Галузеві аспекти фінансової звітності характеризуються специфікою технологічних процесів виробництва, об'єктами обліку, іншими чинниками, які виділяють галузь економіки серед інших та відображаються у звітності. Специфіка обігу та нарощення капіталу аграрної галузі економіки та потреби управління мотивують побудову галузевої підсистеми фінансової звітності.

Така підсистема має узгоджуватись із загальними принципами функціонування МСФЗ й П(С)БО та розкривати специфіку капіталу господарських процесів і явищ у сільському господарстві.

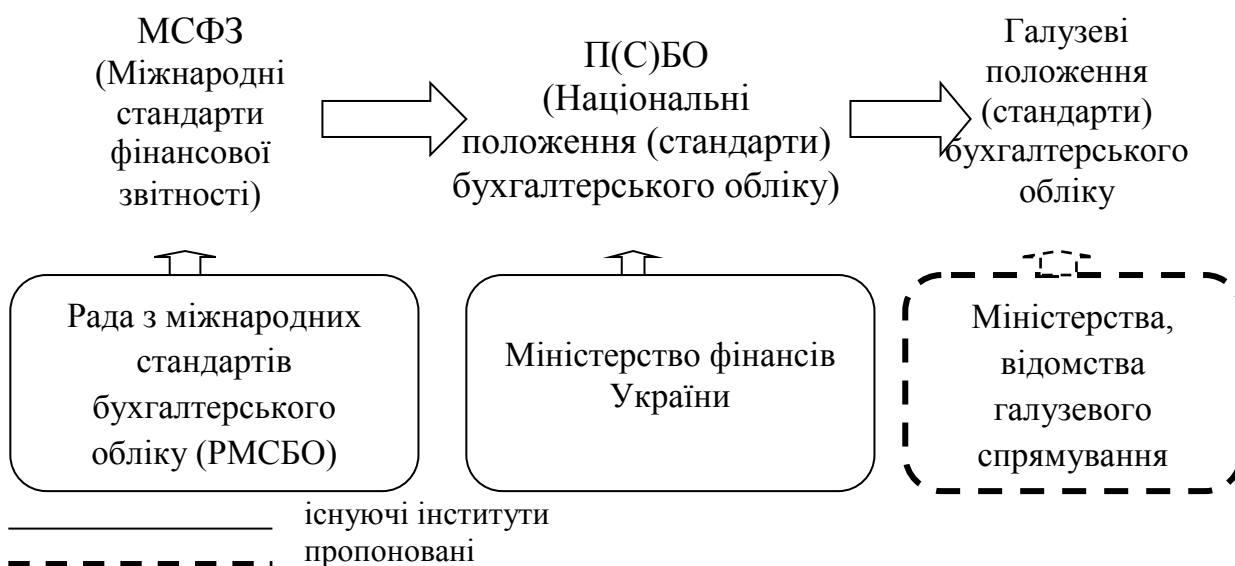

Рис. 1. Інститути регламентування фінансової звітності

**Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
професорсько-викладацького складу, науковців, аспірантів і студентів
«Роль інститутів освіти та науки у формуванні інноваційної культури суспільства»**

Так, об'єкти бухгалтерського обліку, які формують галузеву специфіку бухгалтерської звітності аграрної галузі, належать до так званої „живої економіки”, процес відтворення якої відбувається внаслідок біологічного перетворення та характеризується антиентропійною природною ознакою. Впровадження П(С)БО 30 „Біологічні активи” спрямовано на відображення у балансі біологічної складової аграрного виробництва, у звіті про фінансові результати – розрахунку фінансових результатів від утримання біологічних активів, первісного визнання сільськогосподарської продукції і біологічних активів, а у примітках до річної фінансової звітності – деталізації інформації про біологічні активи підприємства та фінансові результати від їх визнання. Поряд із цим, залишається невирішеним як на законодавчому рівні, так і на рівні стандартів бухгалтерського обліку відображення у фінансовій звітності земельних ресурсів сільськогосподарського призначення, які використовуються (контролюються) підприємством на умовах операційної оренди; деталізації інформації про рух сільськогосподарської продукції та біологічних активів, що характеризують тенденції їх виробництва у наступних звітних роках з метою повного задоволення внутрішніх потреб країни. Окрім того, ефективність сільськогосподарського виробництва визначається якісним показником його основного засобу виробництва – земельними ресурсами сільськогосподарського призначення, які втрачають свою природну продуктивність внаслідок неправильного використання. Державне регулювання і ринкові механізми збереження та відновлення родючості ґрунтів, що використовуються у сільськогосподарському виробництві, потребують прийняття відповідного стандарту бухгалтерського обліку та відображення у фінансовій звітності відповідних витрат і їх використання.

Висновки. Таким чином, розширення об'єктів фінансової звітності натуральними показниками, інформацією щодо фінансово-виробничої діяльності, фізичного, біологічного капіталу у контексті їх галузевого управління спрямовано на задоволення вимог соціального аналізу щодо діяльності окремих суб'єктів господарювання, галузі у цілому, їх ролі у суспільному відтворенні та здійснення зворотного зв'язку із усіма безпосередніми та потенційними учасниками бізнесу.

Список використаних джерел

1. Доповідь Конференції Організації Об'єднаних Націй по довкіллю і розвитку. Ріо-де-Жанейро, 3-14 червня 1992 року. Том 1. – Организация Объединенных Наций. – Нью-Йорк. – 1993. – 520 с.
2. Друкер П. Ф. Задачи менеджмента в XXI веке. Пер. с англ.: учебн. пос. / П.Ф. Друкер – М.: Издательский дом ВИЛЬЯМС, 2001. – 272 с.
3. Инглегарт Р. Культурный сдвиг в зрелом индустриальном обществе / Новая постиндустриальная волна на Западе: Антология /Р. Инглегарт. – М.: Academia, 1999. – 320 с.
4. Каплан Роберт С. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию. – 2-е изд., испр. и доп. / Каплан Роберт С., Нортон Дейвид П. [Пер. с англ. – М.: ЗАО „Олимп-бизнес”]. – 2005, – 320 с.
5. Кузнец С. Современный экономический рост: результаты исследований и размышлений. Нобелевская лекция / С. Кузнец // Нобелевские лауреаты по экономике: взгляд из России / Под ред. Ю. В. Яковца. – СПб. : Гуманистика, 2003. – С. 5 – 105.
6. Olve, Roy and Wetter. Performance Drivers: A Practical Guide to Using the Balanced Scorecard.

РАЗВИТИЕ КОНЦЕПЦИИ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ

Кучеренко Т.Е.

Исследованы проблемы развития концепции финансовой отчетности в условиях интеграции и глобализации мирового сообщества; определены основные направления ее совершенствования, вытекающие из доминирующей парадигмы социально-экономического обустройства общества, уровня развития рыночной экономической среды, требований основных поставщиков капитала.

Финансовая отчетность, концепция финансовой отчетности, управления стоимостью капитала, добавочная стоимость.

CONCEPT DEVELOPMENT FINANCIAL STATEMENTS

T.E. Kucherenko

The problem of the concept of financial statements in terms of integration and globalization of the world community, the main directions of its improvement arising from the dominant paradigm of social and economic improvement of society, the level of development of the market economic environment, the requirements of the major suppliers of capital.

Financial statements, the concept of financial reporting, cost management of apital, surplus value.